

ΑΤΕΙ Πελοποννήσου

Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας

Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων και Οργανισμών

Αστική ευθύνη του Δημόσιου Νοσοκομείου

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ: ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ ΕΥΘΥΜΙΟΣ, ΑΜ: 2010025

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΤΣΟΥΝΤΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Καλαμάτα 2016

Έγκριση

Υπογραφή

Επιβλέπων: ΤΣΟΥΝΤΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	
Μέλος εξεταστικής επιτροπής:	
Μέλος εξεταστικής επιτροπής:	

Ευχαριστίες

*Θεωρώ υποχρέωσή μου να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ **Κωνσταντίνο Τσουντα** για την υπομονή του και πολύτιμη υποστήριξη και καθοδήγησή του.*

Επιπρόσθετα, σε πιο προσωπικό επίπεδο, οφείλω να αφιερώσω την πτυχιακή μου εργασία στην οικογένειά μου, για την αμέριστη συμπαράσταση που μου παρείχαν σε όλα τα χρόνια της φοίτησής μου στο Τ.Ε.Ι. Πελοποννήσου.

ΔΗΛΩΣΗ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

Με πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, δηλώνω ενυπογράφως ότι είμαι αποκλειστικός συγγραφέας της παρούσας Πτυχιακής Εργασίας, για την ολοκλήρωση της οποίας κάθε βοήθεια είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται λεπτομερώς στην εργασία αυτή. Έχω αναφέρει πλήρως και με σαφείς αναφορές, όλες τις πηγές χρήσης δεδομένων, απόψεων, θέσεων και προτάσεων, ιδεών και λεκτικών αναφορών, είτε κατά κυριολεξία είτε βάσει επιστημονικής παράφρασης. Αναλαμβάνω την προσωπική και ατομική ευθύνη ότι σε περίπτωση αποτυχίας στην υλοποίηση των ανωτέρω δηλοθέντων στοιχείων, είμαι υπόλογος ενάντι λογοκλοπής, γεγονός που σημαίνει αποτυχία στην Πτυχιακή μου Εργασία και κατα συνέπεια αποτυχία απόκτησης Τίτλου Σπουδών, πέραν των λοιπών συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων. Δηλώνω, συνεπώς, ότι αυτή η Πτυχιακή Εργασία προετοιμάστηκε και ολοκληρώθηκε από εμένα προσωπικά και αποκλειστικά και ότι, αναλαμβάνω πλήρως όλες τις συνέπειες του νόμου στην περίπτωση κατά την οποία αποδειχθεί, διαχρονικά, ότι η εργασία αυτή ή τμήμα της δεν μου ανήκει διότι είναι προϊόν λογοκλοπής άλλης πνευματικής ιδιοκτησίας.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ ΕΥΘΥΜΗΣ

Υπογραφή:

Ημερομηνία:

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να μελετήσει την αστική ευθύνη του δημόσιου νοσοκομείου, που προκύπτει από τη ζημιογόνο δραστηριότητα των οργάνων του. Αρχικά παρουσιάζεται γενικά η έννοια της ευθύνης στο δίκαιο και ειδικότερα η αστική ευθύνη του Δημοσίου και των νομικών του προσώπων. Στη συνέχεια αναλύονται οι προϋποθέσεις θεμελίωσης της αστικής ευθύνης του δημόσιου νοσοκομείου. Τέλος, εξετάζονται οι συνέπειες των ζημιογόνων πράξεων του δημόσιου νοσοκομείου.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Ευθύνη, αστική ευθύνη δημόσιου νοσοκομείου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευχαριστίες.....	ii
Περίληψη	iv
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	v
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΕΥΘΥΝΗΣ	3
1.1 Η αστική ευθύνη	3
1.2 Η αστική ευθύνη του δημοσίου.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ	9
2.1 Η πράξη.....	9
2.1.1 Η εκτελεστή διοικητική πράξη	10
2.1.2 Η μη εκτελεστή διοικητική πράξη.....	11
2.2 Η παράλειψη	11
2.3 Η υλική ενέργεια	13
2.4 Το όργανο του Δημοσίου	13
2.5 Οι ειδικότερες προϋποθέσεις στοιχειοθέτησης της ευθύνης του δημόσιου νοσοκομείου.....	14
2.6 Το ιατρικό σφάλμα.....	16
2.6.1 Αθέτηση θεσμοθετημένης υποχρέωσης.....	16
2.6.2 Έλλειψη της προσήκουσας προσοχής κατά την άσκηση των ιατρικών- νοσηλευτικών καθηκόντων.....	17
2.6.3 Παράλειψη ενεργειών	18
2.7 Πλημμελής οργάνωση των υπηρεσιών του δημόσιου νοσοκομείου ή γενικά του Εθνικού Συστήματος Υγείας	18
2.8 Ζημιά.....	19
2.9 Πρόσφορος αιτιώδης σύνδεσμος	19

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ	
ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ	20
3.1	Η δικαιολογητική βάση της ευθύνης για αποζημίωση του Δημοσίου και των Ν.Π.Δ.Δ.	20
3.2	Η αποζημίωση	22
3.3	Το είδος της αποζημίωσης	23
3.4	Αρμοδιότητα επίδικασης αποζημίωσης	25
3.5	Νομολογιακές εξελίξεις	25
3.5.1	Το συνταγματικό έρεισμα της αποζημιωτικής ευθύνης του Δημοσίου	26
3.5.2	Ευθύνη από νόμιμες πράξεις. Προϋποθέσεις	27
3.5.3	Ευθύνη από ζημία που προκαλούν όργανα ενταγμένα στη δικαστική λειτουργία	30
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	32
	Βιβλιογραφία	35

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η αστική ευθύνη του δημοσίου είναι ένα ζήτημα το οποίο απασχολεί όλο και περισσότερο την ελληνική κοινωνία και αυτό λόγω της μεγάλης επέκτασης που έχει η κρατική δραστηριότητα στις μέρες μας. Ένα παρακλάδι του δημόσιου τομέα είναι και τα ελληνικά νοσοκομεία τα οποία κατά καιρούς έχουν απασχολήσει την ελληνική έννομη τάξη με τις παράνομες συμπεριφορές των ατόμων που ανήκουν σε αυτά, και πολλές φορές οι συμπεριφορές αυτές έχουν σαν συνέπεια την αποζημίωση του ζημιωμένου ιδιώτη.

Η ευθύνη, λοιπόν, αυτή του δημόσιου νοσοκομείου, από τη ζημιόγono δραστηριότητα των οργάνων τους, η οποία ονομάζεται αστική ευθύνη, θα αποτελέσει το αντικείμενο της παρούσας εργασίας.

Γενικά, ο θεσμός της ευθύνης της Πολιτείας για ζημιές που προξενούνται από τη λειτουργία των δημόσιων υπηρεσιών, στις οποίες εντάσσονται, πλέον, και τα δημόσια νοσοκομεία, έχει υποστεί, τα τελευταία χρόνια ραγδαία εξέλιξη. Έως τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, αποκλειόταν η ιδέα της ευθύνης της Πολιτείας και επικρατούσε το ανεύθυνο της Πολιτείας. Προοδευτικά εισήχθη η ευθύνη της Πολιτείας ως σποραδική εξαίρεση και, τελικά, επικράτησε η ευθύνη της Πολιτείας ως κανόνας, ενώ το ανεύθυνο αποτελεί την εξαίρεση¹. Η ταχεία αυτή εξέλιξη οφείλεται στο γεγονός ότι ο θεσμός της ευθύνης «μετατοπίστηκε» (όπως και άλλοι) από το ιδιωτικό προς το δημόσιο δίκαιο, λόγω της αυξανόμενης δραστηριότητας της σύγχρονης Πολιτείας. Ειδικά, ο θεσμός της ευθύνης της Πολιτείας λόγω ζημιόγону λειτουργίας των δημόσιων υπηρεσιών εξελίχθηκε ραγδαία, οδηγώντας σε ραγδαία μεταλλαγή των διδόμενων λύσεων. Η μεταλλαγή αυτή οφείλεται στο συσχετισμό της ευθύνης της Πολιτείας προς την έννοια του κράτους δικαίου.

Για την πληρέστερη ανάλυση του θέματος, η εργασία χωρίζεται σε τρία Κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται γενικά η έννοια της ευθύνης στο δίκαιο και ειδικότερα η αστική ευθύνη του Δημοσίου και των νομικών του προσώπων.

¹ Μ. Στασινόπουλου, *Αστική ευθύνη του κράτους*, 1950, σ. 1.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύονται οι προϋποθέσεις θεμελίωσης της αστικής ευθύνης του δημόσιου νοσοκομείου. Προκειμένου να υπάρξει αστική ευθύνη του νοσοκομείου, θα πρέπει να έχει προηγηθεί πράξη (εκτελεστή ή μη εκτελεστή), παράλειψη, υλική ενέργεια ή παράλειψη υλικής ενέργειας, ιατρικό σφάλμα, παράληψη ενεργειών ή ζημία. Για όλα τα παραπάνω, πραγματοποιείται ανάλυση στο παρόν κεφάλαιο. Ακόμη, περιγράφεται πως η πλημμελής οργάνωση των υπηρεσιών του δημόσιου νοσοκομείου συνδέεται με την αστική ευθύνη, ενώ αναλύονται και οι ειδικότερες προϋποθέσεις στοιχειοθέτησης της ευθύνης του δημόσιου νοσοκομείου.

Στο τρίτο κεφάλαιο εξετάζονται οι συνέπειες των ζημιογόνων πράξεων του δημόσιου νοσοκομείου. Εξηγείται πως γεννιέται η υποχρέωση προς αποζημίωση για την αστική ευθύνη του δημόσιου νοσοκομείου και ποιο είναι το είδος της αποζημίωσης. Να σημειωθεί ότι για το εάν θα υπάρχει αποζημίωση και για το ποιο θα είναι το είδος της, επιδικάζεται μόνο από το αρμόδιο διοικητικό δικαστήριο. Επιπλέον, παρουσιάζονται οι νομολογιακές εξελίξεις για την αστική ευθύνη του Δημοσίου. Με πρόσφατη απόφαση της Ολομέλειάς του, το Συμβούλιο της Επικρατείας επιλύει τρία ζητήματα: α) το συνταγματικό έρεισμα της ευθύνης, β) η ευθύνη από νομικές πράξεις και γ) η ευθύνη από πράξεις των οργάνων της δικαστικής εξουσίας, τα οποία αναλύονται σε αυτό το κεφάλαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΕΥΘΥΝΗΣ

Κάνοντας λόγο για «ευθύνη», αναφερόμαστε στην υποχρέωση για λογοδοσία που έχει κάποιο άτομο. Αρκετές φορές, αφορά και στη νομική θέση του ατόμου εκείνου που παραβίασε υποχρέωση και προκάλεσε βλάβη, και πιο συγκεκριμένα για αστική ή ποινική ή και πειθαρχική ευθύνη². Ως ευθύνη, συνεπώς, εννοείται γενικά των σύνολο των δυσμενών συνεπειών που υφίσταται κάποιο πρόσωπο σε περίπτωση που προσβάλει έννομο αγαθό, δηλ. αγαθό που προστατεύεται από το νόμο. Ανάλογα με το χαρακτήρα των πράξεων του προσώπου και των δυσμενών συνεπειών τους, διακρίνεται και η ευθύνη του σε³:

- α) αστική,
- β) ποινική,
- γ) πειθαρχική.

1.1 Η αστική ευθύνη

Ως αστική ευθύνη εννοείται, μεταξύ άλλων, το σύνολο των δικαικών κανόνων που καθορίζουν τους γενεσιουργούς λόγους, τη φύση, την έκταση και το περιεχόμενο της υποχρέωσης για αποζημίωση. Η αστική ευθύνη διακρίνεται από την ποινική και από την πειθαρχική ευθύνη ως εξής⁴:

→ Αστική και ποινική ευθύνη: Το αστικό αδίκημα διακρίνεται από το ποινικό αδίκημα (έγκλημα). Η βασική τους διαφορά βρίσκεται στις συνέπειες που αυτά επισύρουν σε βάρος του δράστη. Το πρώτο συνεπάγεται ευθύνη του δράστη προς αποζημίωση του ζημιωθέντος, ενώ το δεύτερο τιμωρεί το δράστη με ποινή. Η διαφορά αυτή οφείλεται στους επιδιωκόμενους από τα δύο είδη ευθύνης στόχους. Η ποινική ευθύνη αποβλέπει στην ικανοποίηση του δημόσιου συμφέροντος, ενώ η αστική ευθύνη αποβλέπει στην ικανοποίηση

² «Μικρό ελληνικό λεξικό», εκδόσεις Τεγόπουλος-Φυτράκης, Β' έκδοση.

³ Βλ. μ.ά. Κ. Τσουντα, *Δίκαιο για το επιχειρηματικό περιβάλλον*, ΤΕΙ Πελάσου, διδακτικές σημειώσεις 2015-16, σελ. 42

⁴ Ο.π.

ιδιωτικών συμφερόντων, δηλαδή στην ικανοποίηση του ζημιωθέντος. Για το λόγο αυτό η ποινική ευθύνη είναι προσωποπαγής (δηλ. δεν κληρονομείται και δε μεταβιβάζεται), σε αντίθεση με την αστική ευθύνη (με εξαίρεση την ηθική βλάβη, άρ. 933 ΑΚ). Είναι επίσης δυνατόν κάποια (άδικη και παράνομη) πράξη να αποτελεί ταυτόχρονα αστικό και ποινικό αδίκημα (κλοπή, δόλια φθορά ξένης περιουσίας κτλ.) ή να αποτελεί ένα μόνο είδος αδικήματος (π.χ. η φθορά ξένης ιδιοκτησίας από αμέλεια είναι μόνο αστικό αδίκημα, ενώ η απόπειρα ανθρωποκτονίας, η οποία δεν προκάλεσε ζημιά, είναι μόνο ποινικό αδίκημα).

→ Αστική και πειθαρχική ευθύνη: Η πειθαρχικά άδικη πράξη συνίσταται συνήθως σε παράβαση των κανόνων της υπηρεσίας, στην οποία ανήκει ο δράστης. Η πράξη που συνιστά πειθαρχικό αδίκημα, επισύρει πειθαρχική ευθύνη, δηλαδή την επιβολή πειθαρχικής ποινής, όπως επίπληξης, προστίμου, απόλυσης κ.τ.λ. Ποινικό ή αστικό αδίκημα μπορεί να είναι και πειθαρχικό αδίκημα ή αντίστροφα. Η πειθαρχική ευθύνη αφορά κυρίως στους δημόσιους υπαλλήλους, στους μισθωτούς ως εργαζομένους ή ως μέλη συνδικαλιστικών οργανώσεων.

Ειδικότερα, η αστική ευθύνη, αναφέρεται στην περίπτωση κατά την οποία κάποιος προξενεί με πράξη ή παράλειψη του, σωματική βλάβη ή/και υλική ζημιά σε τρίτο και υποχρεούται να την αποκαταστήσει. Το γενικό και ευρύ νόημα του ορισμού αυτού δεν οριοθετεί με σαφή τρόπο τις απαιτήσεις που μπορεί να θέσει ο εκάστοτε θιγόμενος σε βάρος του υπαίτιου που προκάλεσε τη ζημιά.

Η αστική ευθύνη έχει την έννοια της νομικής υποχρέωσης για αποκατάσταση (αποζημίωση) του προσώπου εκείνου που επλήγη από μία μη νόμιμη συμπεριφορά (πράξη, παράλειψη ή υλική ενέργεια)⁵. Η ηθική, πολιτική και άλλες μορφές ευθύνης δε ρυθμίζονται με κανόνες δικαίου, κάτι το οποίο συμβαίνει στην αστική ευθύνη. Αυτή η μορφή ευθύνης έχει αμιγώς νομικό περιεχόμενο και όχι μικτό, κάτι το οποίο συνεπάγεται ότι έχει κατοχυρωμένη- δεσμευτική υποχρέωση που σημαίνει ότι κάθε

⁵ Ε. Σπηλιωτόπουλου, *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, 2010, σελ. 230 επ.

φορά το περιεχόμενο, τις προϋποθέσεις και τις συνέπειες της, τα προβλέπει ο νόμος με βάση τους κανόνες που ισχύουν στην παρούσα χρονική περίοδο⁶.

1.2 Η αστική ευθύνη του δημοσίου

Με τον όρο «αστική ευθύνη του κράτους και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου» εννοείται η ευθύνη των παραπάνω προσώπων δημόσιας εξουσίας να αποζημιώνουν τρίτα πρόσωπα, τα οποία έχουν θιγεί ηθικώς ή υλικώς από παράνομη συμπεριφορά των οργάνων τους κατά την άσκηση ή επ' ευκαιρία της άσκησης των καθηκόντων τους⁷.

Η αστική ευθύνη ρυθμίστηκε αρκετά χρόνια πριν, και συγκεκριμένα από το 1946, με άρθρα 105 και 106 του ΕισΝΑΚ. Σήμερα, η συγκεκριμένη ευθύνη, διατυπώνεται στο Σύνταγμα (άρθρο 4 παρ. 1 και ιδίως 5) καθώς και σε διάφορες νομοθετικές διατάξεις, οι οποίες αναφέρουν τα εξής⁸:

- Άρθρο 4 παρ.1, Σύνταγμα 1975/1986/2001: Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου. Η παραπάνω φράση, δείχνει ότι κανένας Έλληνας πολίτης δεν τυγχάνει της προστασίας του νόμου, και ότι όλοι είναι ίσοι, έχοντας τις ίδιες υποχρεώσεις και ευθύνες απέναντι σε αυτόν.
- Άρθρο 4 παρ.5, Σύνταγμα 1975/1986/2001: Οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους.

Κατά συνέπεια, η αστική ευθύνη του δημοσίου κατοχυρώνεται συνταγματικά⁹. Η υποχρέωση του κράτους να αποζημιώνει τους διοικούμενους για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις τους, πηγάζει από την αρχή του κράτους δικαίου και ειδικότερα από την αρχή της νομιμότητας, η οποία παραβιάζεται κάθε φορά που κάποια ζημιογόνος δραστηριότητα του δημοσίου αντίκειται σε ισχύοντα κανόνα δικαίου. Η αστική ευθύνη, εν προκειμένω, επιτελεί επανορθωτική λειτουργία ύστερα από τη διαπίστωση παραβάσεων της αρχής της νομιμότητας από δημόσια όργανα.

⁶ Χ. Χρυσανθάκη, *Η αστική ευθύνη του Δημόσιου Νοσοκομείου*, 2010, σελ. 9-10

⁷ Βλ. Χ. Χρυσανθάκη - Π. Πανταζόπουλου, *Εισηγήσεις Διοικητικού Δικαίου*, εκδ Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2006, αρ.347.

⁸ Χ. Χρυσανθάκη, *ό.π.*, 2010, σελ. 10 επ.

⁹ Α. Γέροντα, Σ. Λύτρα, κ.ά., *Διοικητικό Δίκαιο*, 2010, σελ. 312 επ.

Περαιτέρω, ως επανορθωτικός μηχανισμός, παρέχει πλήρη και αποτελεσματική δικαστική προστασία, κατά την έννοια του άρ. 20 παρ. 1 του Συντάγματος, αφού η αγωγή αποζημίωσης αποτελεί το μόνο μέσο προστασίας του διοικουμένου ενώπιον των δικαστηρίων. Πράγματι, με την αίτηση ακύρωσης δεν επιτυγχάνεται ανόρθωση ζημιάς που προκλήθηκε από ζημιογόνο πράξη, ενώ δεν παρέχεται προστασία σε πολλές περιπτώσεις παράνομων υλικών πράξεων, μη εκτελεστών διοικητικών πράξεων, κτλ με το ένδικο αυτό βοήθημα.

Η αστική ευθύνη του δημοσίου στηρίζεται και στην αρχή της ισότητας¹⁰. Με τη μη θεσμοθέτησή της, οι διοικούμενοι θα υφίσταντο τις ζημιογόνες συνέπειες παράνομων δράσεων ή παραλείψεων του κράτους, που είναι επωφελείς, κατ' αρχάς, για το κοινωνικό σύνολο. Έτσι, θα παραβιαζόταν η αρχή της ισότητας ενώπιον των δημόσιων βαρών. Όπως έχει υποστηριχτεί, εφόσον, κάποιος καρπώνεται το ωφέλιμο αποτέλεσμα από την λειτουργία δημόσιου φορέα, θα πρέπει και ο ίδιος να βαρύνεται με τις βλαπτικές συνέπειες του¹¹.

Νομοθετικά, την αστική ευθύνη του δημοσίου και των νομικών προσώπων του κατοχυρώνει ο ΕισΝΑΚ. Συγκεκριμένα, στα άρθρα 105 και 106 του νόμου αυτού περιγράφεται το νομικό πλαίσιο το οποίο ισχύει για την αστική ευθύνη του Δημοσίου αλλά και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου. Η αστική αυτή ευθύνη αφορά πράξεις, υλικές ενέργειες ή παραλείψεις που έλαβαν χώρα κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας από αυτά τα όργανα. Οι υπόψη διατάξεις προβλέπουν τα εξής:

→ *ΕισΝΑΚ, άρθρο 105*: Για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του δημοσίου κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας που τους έχει ανατεθεί, το Δημόσιο ενέχεται σε αποζημίωση, εκτός αν η πράξη ή η παράλειψη έγινε κατά παράβαση διάταξης, που υπάρχει για χάρη του γενικού συμφέροντος.

Μαζί με το Δημόσιο, ευθύνεται εις ολόκληρον και το υπαίτιο πρόσωπο, με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων για την ευθύνη των υπουργών. Από την παραπάνω διάταξη, γίνεται κατανοητό ότι το Δημόσιο κατέχει θέση ευθύνης απέναντι στους πολίτες, σε περίπτωση που υπάρξει παράβαση από πράξη ή

¹⁰ Ο.π., σελ. 314.

¹¹ Βλ. Ch. Eisenmann, *Sur la degré d' originalité du régime de la responsabilité extracontractuelle des personnes (collectivités) publiques*, *Jurisclasser Periodique*, 1949, I, No 742 & 751, αναφ. από X. Χρυσανθάκη, ό.π., 2010, σελ. 12.

παράλειψή του, και εφόσον αυτή δεν εξυπηρετεί το γενικό συμφέρον. Συνεπώς, αντιλαμβάνεται κανείς, ότι δεν είναι μόνο οι πολίτες υπεύθυνοι για τις πράξεις, τις παραλείψεις ή τις υλικές τους ενέργειες, αλλά και ολόκληρος ο Δημόσιος τομέας σε περίπτωση βλάβης ηθικής ή υλικής κάποιου πολίτη.

→ *Εισ ΝΑΚ, άρθρο 106*: Οι διατάξεις των δύο (104 και 105) προηγούμενων άρθρων εφαρμόζονται για την ευθύνη των δήμων, των κοινοτήτων ή άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου από πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων που βρίσκονται στην υπηρεσία τους.

Οι παραπάνω διατάξεις συμπληρώνονται και από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη Βιο-ιατρική (Ν. 2619/1998- Σύμβαση του Οβιέδο), σύμφωνα με το οποίο: «Το πρόσωπο που έχει υποστεί απρόκλητη βλάβη εξαιτίας επέμβασης έχει δικαίωμα σε δίκαιη αποζημίωση σύμφωνα με τις προϋποθέσεις και διαδικασίες που ορίζει ο νόμος»¹².

Από τα παραπάνω, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η αστική ευθύνη του Δημοσίου αποτελεί μια σημαντική προοπτική για την απόδοση ευθυνών σε άτομα τα οποία ίσως θα μπορούσαν να καλυφθούν από το Κράτος και τα αρμόδια όργανά του. Παρόλα αυτά, τόσο το Σύνταγμα όσο και οι νομοθετικές διατάξεις, που ισχύουν στη χώρα μας, αλλά και το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο σε πράξεις, παραλείψεις και υλικές ενέργειες τις οποίες μπορούν να πραγματοποιήσουν όργανα του Δημοσίου.

Η αστική ευθύνη του δημοσίου, όπως έχει ήδη επισημανθεί, αποτελεί μηχανισμό διορθωτικής δικαιοσύνης¹³. Γίνεται δηλαδή προσπάθεια μέσα από αυτό το μηχανισμό να επέλθει η ισορροπία μεταξύ του Κράτους και των πολιτών, να αποδοθούν οι κατάλληλες ευθύνες σε περιπτώσεις διάφορων παραλείψεων και να διαφυλαχτεί με αυτό τον τρόπο η νομιμότητα. Ακόμα, πολύ σημαντικό θεωρείται το γεγονός ότι η ευθύνη του Δημοσίου είναι αντικειμενική, δηλαδή, το Δημόσιο ευθύνεται και χωρίς δική του υπαιτιότητα. Δεν απαιτείται, δηλαδή, να υπάρχει δόλος ή αμέλεια προκειμένου να σχηματιστεί ευθύνη για το Δημόσιο. Η σχέση η οποία χρειάζεται να δημιουργηθεί είναι δικαίωμα για τον ενδιαφερόμενο και υποχρέωση για

¹² X. Χρυσανθάκη, *ό.π.*, 2010, σελ. 11

¹³ X. Χρυσανθάκη, *ό.π.*, 2010, σελ. 13

αποζημίωση από το Δημόσιο. Μια σχέση δηλαδή αιτίας και αποτελέσματος, είναι αρκετή προκειμένου να δημιουργηθεί η ευθύνη για το Δημόσιο. Το τελευταίο βέβαια με την σειρά του μπορεί, ανάλογα με την περίπτωση να ζητήσει, τις ευθύνες και τα καταβληθέντα από το υπεύθυνο άτομο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ

Προκειμένου να υπάρξει αστική ευθύνη του δημοσίου ή των Ν.Π.Δ.Δ. πρέπει να συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις. Συγκεκριμένα, πρέπει να υπάρχει πράξη, παράλειψη, υλική ενέργεια ή παράλειψη υλικής ενέργειας¹⁴:

- α) οργάνου του δημοσίου,
- β) στο πλαίσιο των καθηκόντων του,
- γ) η οποία να είναι παράνομη,
- δ) να μη στηρίζεται σε κανόνα που να έχει τεθεί για χάρη του δημόσιου συμφέροντος,
- ε) να είναι ζημιόγona και στ) να τελεί σε πρόσφορο αιτιώδη σύνδεσμο με την παρανομία ή κατ'άλλη εκδοχή, τη συγκεκριμένη μορφή συμπεριφοράς.

Το Δημόσιο Νοσοκομείο είναι Ν.Π.Δ.Δ., και συνεπώς, εφαρμόζονται σ' αυτό τα ισχύοντα για την κατηγορία αυτή νομικών προσώπων¹⁵.

2.1 Η πράξη

Σύμφωνα με τα άρθρα του ΕισΝακ 105 και 106, η ευθύνη του Ελληνικού Δημοσίου προς αποζημίωση υπάρχει όχι μόνο από εκτελεστές πράξεις των οργάνων του ή παραλείψεις προς έκδοση τέτοιων πράξεων, αλλά και από υλικές ενέργειες που τελέστηκαν σε συνάρτηση προς την οργάνωση και λειτουργία δημόσιας υπηρεσίας ή εξαιτίας τους και δεν συνδέονται με την ιδιωτική διαχείριση της περιουσίας του Δημοσίου, ούτε οφείλονται σε προσωπικό πταίσμα οργάνου που ενήργησε εκτός του κύκλου των υπηρεσιακών του καθηκόντων. Η ευθύνη είναι αντικειμενική και περιλαμβάνει την αποκατάσταση της θετικής ζημίας του παθόντος και αν συντρέχει περίπτωση και τη χρηματική του ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης.

¹⁴ Χ. Χρυσανθάκη, *ό.π.*, 2010, σελ. 16.

¹⁵ Χ. Χρυσανθάκη, *ό.π.*, 2010, σελ. 15.

2.1.1 Η εκτελεστή διοικητική πράξη

Ως διοικητική πράξη ορίζεται η δήλωση βουλήσεως διοικητικού οργάνου ασκούντος δημόσια εξουσία με την οποία επέρχεται, μονομερώς, μεταβολή στο νομικό κόσμο δια της ιδρύσεως, μεταβολής ή καταργήσεως δικαιωμάτων και υποχρεώσεων¹⁶. Η εκτελεστότητα δε της διοικητικής πράξης συνίσταται στο ότι η καθοριζόμενη από τον κανόνα που αυτή θέτει συμπεριφορά είναι αμέσως υποχρεωτική για τον διοικούμενο στον οποίο αφορά και εξασφαλίζεται συνήθως με ένα σύστημα κυρώσεων για τον παραβάτη¹⁷.

Βασικό στοιχείο, συνεπώς, της διοικητικής πράξης με ιδιαίτερα σημαντικές συνέπειες, είναι η εκτελεστότητα η οποία συνίσταται στο ότι η καθοριζόμενη από αυτήν συμπεριφορά και γενικότερα ρύθμιση είναι υποχρεωτική χωρίς να απαιτείται άλλη διαδικασία ή προηγούμενη δικαστική κρίση. Η εκτελεστότητα των διοικητικών πράξεων εξασφαλίζεται συνήθως με ένα σύστημα κυρώσεων που μπορεί να είναι πειθαρχικές, ποινικές, διοικητικές και αστικές. Συνέπεια της εκτελεστότητας των διοικητικών πράξεων είναι η δυνατότητα άσκησης διοικητικού καταναγκασμού, δηλαδή η αρμοδιότητα των διοικητικών οργάνων όπως, σε περίπτωση άρνησης του διοικουμένου να συμμορφωθεί προς τη ρύθμιση που επιβάλλει η διοικητική πράξη, προβούν με υλικές ενέργειες στον δια της βίας εξαναγκασμό αυτού να συμμορφωθεί στη ρύθμιση και να αρθεί η τυχόν πραγματική κατάσταση που έχει διαμορφωθεί συνεπεία της συμπεριφοράς του διοικουμένου εκτός των κανόνων που θέτει η διοικητική πράξη. Παράδειγμα η κήρυξη κτίσματος εντός δασικής έκτασης ως αυθαίρετου, κατά τις διατάξεις της πολεοδομικής νομοθεσίας, και η δια της βίας κατεδάφιση αυτού από όργανα της διοίκησης.

¹⁶ Μ. Στασινόπουλου, *ό.π.*, 1950, σ. 219. Ο Μ. Στασινόπουλος αναλύοντας τα στοιχεία που συναπαρτίζουν την έννοια της διοικητικής πράξης σημειώνει ότι η διοικητική πράξη αποτελεί δικαιοπραξία διοικητικού δικαίου καθορίζουσα κυριαρχικώς τι δέον να ισχύει ως δίκαιο στην ατομική περίπτωση και από την άποψη αυτή διαστέλλεται από τη δικαιοπραξία του ιδιωτικού δικαίου στην οποία ελλείπει το στοιχείο της δημόσιας εξουσίας.

¹⁷ Ε. Σπηλιωτόπουλου, *ό.π.*, σελ. 116.

2.1.2 Η μη εκτελεστή διοικητική πράξη

Επιτακτική κρίνεται η ανάγκη για πράξεις ή παραλείψεις μη εκτελεστές των οργάνων του δημοσίου ή των Ν.Π.Δ.Δ, εφόσον για τις πράξεις ή παραλείψεις αυτές δεν υπάρχει άλλο αποτελεσματικό μέσο επιβολής δικαστικών κυρώσεων. Κάποιες πράξεις που μπορεί να χαρακτηριστούν ως μη εκτελεστές είναι οι παρακάτω:

- Οι προπαρασκευαστικές πράξεις είτε με την μορφή της απλής γνώμης που εκδίδει γνωμοδοτικό διοικητικό όργανο είτε με την μορφή των διοικητικών πράξεων που υπόκεινται σε έγκριση.
- Τα μέτρα εσωτερικής τάξης, στα οποία εντάσσονται οι συστάσεις και υποδείξεις κυρίως προς υφιστάμενα διοικητικά όργανα, αλλά και οι εγκύκλιοι¹⁸ ή οι οδηγίες με γενικότερο και απρόσωπο περιεχόμενο προς υφιστάμενα ή εποπτευόμενα όργανα.
- Οι πράξεις εκτέλεσης.
- Οι πράξεις παροχής πληροφοριών¹⁹, οι οποίες δημιουργούν τις προϋποθέσεις αστικής ευθύνης του δημοσίου ή ν.π.δ.δ ιδίως σε περίπτωση μη έγκαιρης γνωστοποίησης διοικητικού εγγράφου, παράνομης ή αναιτιολόγητης άρνησης γνωστοποίησης διοικητικού εγγράφου, μετάδοσης ανακριβών πληροφοριών, παρεμβολής εμποδίων στην πλήρη άσκηση του δικαιώματος γνώσης των διοικητικών εγγράφων και παραβίασης της αρχής της προστασίας της ιδιωτικής ή οικογενειακής ζωής τρίτων ή της αρχής του απορρήτου.

2.2 Η παράλειψη

Η επίδειξη της προσήκουσας επιμέλειας σε ένα ασθενή δεν συνεπάγεται και ευθύνη του γιατρού, αν ο τελευταίος ενήργησε όπως θα ενεργούσε ένας συνετός και επιμελής ιατρός²⁰. Ακόμα, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται από τον γιατρό σε περιπτώσεις σοβαρού προβλήματος του ασθενή, χωρίς βέβαια ο ίδιος ο ασθενής να είναι σε θέση

¹⁸ Μ. Στασινόπουλου, *ό.π.*, σελ. 154.

¹⁹ Π. Παυλόπουλου, *Αστική ευθύνη του δημοσίου*, 1989, σελ.62

²⁰ ΔΠρΑΘ 3751/2005, ΝοΒ2006,1165, Βλ. επίσης ΔΕφαΘ 3826/1999, ΔΠρΑθ 682/2005, Νομολογία Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών 2005, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2006 σ. 42 και ΔΠρΑΘ 26/2002, Νομολογία Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών 2001-2004, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2006, σ.197

να καθορίζει τις τακτικές και τους χειρισμούς του ίδιου του γιατρού. Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι, κυρίαρχη θέση σε όλα αυτά παίζει η υγεία του ασθενή, κάτι το οποίο συνεπάγεται ότι ο γιατρός δεν μπορεί να παραλείπει την υγεία του και να εφαρμόσει σε αυτόν άγνωστες φαρμακευτικές μεθόδους με άγνωστα ή μη αποτελεσματικά αποτελέσματα για την υγεία του.

Βέβαια, όπως είναι λογικό άλλωστε, από μια παράνομη παράλειψη ή από μια παράλειψη η οποία οφείλεται σε νόμιμη ενέργεια, γεννιέται και η υποχρέωση προς αποζημίωση για την αστική ευθύνη του δημοσίου που περιγράφεται στα άρθρα 105 και 106 του ΕισΝΑΚ. Ακόμα, υποχρέωση προς αποζημίωση γεννιέται και στην περίπτωση παράλειψης κατά την έκδοση διοικητικών πράξεων είτε κατά την πραγματοποίηση άλλων διοικητικών ενεργειών.

Για την εκδίκαση ή μη αποζημίωσης η οποία οφείλεται σε παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας, η οποία είναι και η πιο συνηθισμένη μορφή παράλειψης, το δικαστήριο εξετάζει τα παρακάτω²¹:

- Υπάρχει κατά το νόμο υποχρέωση έκδοσης της διοικητικής πράξης, δηλαδή δέσμια αρμοδιότητα του οργάνου
- Υποβλήθηκε προηγουμένως αίτηση του ενδιαφερόμενου διοικουμένου προς το αρμόδιο όργανο για την έκδοση της πράξης
- Αυτός που υπέβαλε την αίτηση νομιμοποιείται να προβεί στην ενέργεια αυτή
- Παρήλθε άπρακτη η προθεσμία που παρέχουν οι ισχύουσες διατάξεις στο διοικητικό όργανο για να ενεργήσει ή εφόσον δεν τάσσεται τέτοια προθεσμία αν παρήλθε τρίμηνο.

²¹ Βλ. Ε. Σπηλιωτόπουλου, Εγχειρίδιο διοικητικού δικαίου όπ.παρ., σελ.115, Μ. Στασινόπουλου, Αστική ευθύνη του κράτους όπ.παρ., σελ.158, του ίδιου, Δίκαιο των διοικητικών πράξεων, 1951, σελ.134

2.3 Η υλική ενέργεια

Η έννοια της υλικής ενέργειας διαφέρει από αυτή της διοικητικής πράξης. Κάνοντας λόγο για διοικητική πράξη, αναφερόμαστε στην προς τα έξω δήλωση βούλησης του διοικητικού οργάνου, με νομική ακρίβεια. Αντίθετα, η υλική ενέργεια αναφέρετε στον τρόπο με τον οποίο πραγματοποιείται η δήλωση βούλησης, δηλαδή στην γενικότερη συμπεριφορά.

Η αστική ευθύνη η οποία διαμορφώνεται από μια υλική ενέργεια, αλλά και από μια μη εκτελεστέα διοικητική πράξη, είναι πολύ σημαντικό να διαμορφωθεί για την υπεράσπιση του πολίτη αφού άλλο ένδικο βοήθημα δεν υπάρχει για την προστασία του.

Η διαμόρφωση της αστικής ευθύνης, η οποία κατά συνέπεια μπορεί να οδηγήσει και σε υποχρέωση αποζημίωσης κάποιου ατόμου μπορεί να προέλθει είτε από παράνομες υλικές ενέργειες είτε από παράνομες παραλείψεις υλικών ενεργειών.

2.4 Το όργανο του Δημοσίου

Όργανα της εκτελεστικής εξουσίας είναι εκείνα τα οποία ανήκουν στο νομικό πρόσωπο του Κράτους, στα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου²², καθώς και στα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, όταν τα τελευταία ενεργούν ασκώντας δημόσια εξουσία²³.

Η νόμιμη υπόσταση των οργάνων της εκτελεστικής εξουσίας, αποτελεί προϋπόθεση που θέτει σε κίνηση τον μηχανισμό της αστικής ευθύνης των διατάξεων 105 και 106 ΕισΝΑΚ από παράνομη και ζημιογόνο δράση²⁴. Η νόμιμη υπόσταση του διοικητικού οργάνου, εξαρτάται από την ύπαρξη υποστατής πράξεως διορισμού, άλλης ανάθεσης καθηκόντων²⁵ ή συγκρότησης. Ο διοικούμενος είναι δυνατό να αποζημιωθεί μόνο εφόσον κατά την κρίση του μέσου κοινωνικού ανθρώπου δεν γνώριζε ούτε όφειλε να γνωρίζει το ανυπόστατο. Όταν η πράξη είναι παράνομη, αλλά

²² Βλ. Π. Δαγτόγλου, Γενικό Διοικητικό δίκαιο, 2^η έκδοση 1984, σελ. 343,επ., Ε. Σπηλιωτόπουλου, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, όπ.παρ, σελ. 117

²³ Πρόκειται για τα λεγόμενα «διφυή» ή «μικτά» νομικά πρόσωπα.

²⁴ Βλ. Μ. Στασινόπουλου, Αστική ευθύνη του κράτους, όπ.παρ., σελ. 143 επ.

²⁵ Βλ. Ε. Σπηλιωτόπουλου, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, όπ.παρ, σελ. 217

γίνεται λόγος για πράξη διορισμού ή συγκρότησης, είναι σημαντικό να γίνει διάκριση ως προς τα de facto διοικητικά όργανα²⁶.

Η αστική ευθύνη μπορεί να προκύψει από παράνομη δραστηριότητα:

- Όλων των οργάνων της εκτελεστικής εξουσίας, μονοπρόσωπων και συλλογικών, συμπεριλαμβανομένων και του Προέδρου της Δημοκρατίας, της Κυβέρνησης, των Υπουργών, του Πρωθυπουργού κ.ο.κ²⁷
- Των οργάνων που έπονται στην ιεραρχία
- Των υπόλοιπων διοικητικών οργάνων των οποίων οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα περιορίζονται στην εκτέλεση απλών υλικών ενεργειών.

2.5 Οι ειδικότερες προϋποθέσεις στοιχειοθέτησης της ευθύνης του δημόσιου νοσοκομείου

Για να υπάρξει στοιχειοθέτηση της ευθύνης του δημόσιου νοσοκομείου, θα πρέπει να υπάρξουν έξι θετικές και μία αρνητική προϋπόθεση. Πιο συγκεκριμένα, απαιτείται πράξη, παράλειψη, υλική ενέργεια ή παράλειψη υλικής ενέργειας²⁸:

- α) οργάνου του νοσοκομείου,
- β) στο πλαίσιο των καθηκόντων του,
- γ) η οποία να είναι παράνομη,
- δ) να μη στηρίζεται σε κανόνα που έχει τεθεί χάριν του δημοσίου συμφέροντος,
- ε) να είναι ζημιογόνα και
- στ) να τελεί σε πρόσφορο αιτιώδη σύνδεσμο με την παρανομία ή κατ' άλλη εκδοχή, τη συγκεκριμένη μορφή συμπεριφοράς. Παρόλα αυτά, δεν απαιτείται η συνδρομή υπαιτιότητας, λόγω του ότι η ευθύνη είναι αντικειμενική.

Ειδικότερα:

²⁶ Ibid σελ. 134-135

²⁷ Βλ. Π. Παυλόπουλου, Αστική ευθύνη του δημοσίου, όπ.παρ.,σελ.89-91

²⁸ Χαράλαμπος Χρυσανθάκης, Η Αστική ευθύνη του δημόσιου νοσοκομείου, σελ. 16

- Το είδος της συμπεριφοράς: Στο σημείο αυτό είναι σκόπιμο να δοθεί ο ορισμός της ιατρικής πράξης. Υπάρχουν δύο άρθρα σύμφωνα με τα οποία ο νομοθέτης δίδει τους ορισμούς της έννοιας αυτής. Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο 112 του ΑΝ.1565/1939, γίνεται λόγος για την πράξη εκείνη, η οποία συνιστά ή αποσκοπεί στη διάγνωση ή θεραπεία αρρώστων ή στη θεραπευτική παρέμβαση ή πράξη για καλαίσθητο λόγο χρησιμοποιώντας χειρουργικά μέσα ή μηχανήματα. Με βάση τη δεύτερη διάταξη του άρθρου 1 παρ. 1 του ΑΝ.1565/1939 του κώδικα ιατρικής δεοντολογίας, «ιατρική είναι εκείνη η πράξη η οποία «έχει σκοπό την με οποιοδήποτε επιστημονική μέθοδο πρόληψη, διάγνωση, θεραπεία και αποκατάσταση της υγείας του ανθρώπου». Στην περίπτωση μας, ιδιαίτερο ρόλο παίζουν οι υλικές ενέργειες ή συναφείς παραλείψεις, οι οποίες συναντώνται και πιο συχνά.
- Προέλευση: Η προέλευση της ευθύνης έχει να κάνει με το ιατρικό, το νοσηλευτικό και το λοιπό προσωπικό της δημόσιας υπηρεσίας. Όλα τα παραπάνω πρόσωπα, πρέπει να συνδέονται με το νοσοκομείο με σχέση τόσο δημόσιου όσο και ιδιωτικού δικαίου.
- Καταλογισμός: Προκειμένου να γίνει καταλογισμός ευθυνών, θα πρέπει το πρόσωπο εκείνο στο οποίο θα καταλογιστεί η ευθύνη, να έχει δράσει στο πλαίσιο των καθηκόντων του. Έτσι λοιπόν, ο γιατρός εκείνος ο οποίος εργάζεται στο ΕΣΥ καταλαμβάνοντας θέση σε δημόσιο νοσοκομείο, υπάγεται σε αυτό και ως εκ τούτου αποκτά την ιδιότητα του οργάνου του²⁹. Η παραπάνω συμπεριφορά θα πρέπει να συνδέεται με τα καθήκοντα του οργάνου και όχι με την ιδιωτική διαχείριση του δημοσίου ή να οφείλεται σε προσωπικό πταίσμα του οργάνου. Αυτό μπορεί να γίνει κατανοητό από το παρακάτω παράδειγμα: Αν ένας γιατρός του ΕΣΥ χειρουργήσει σε ιδιωτική κλινική, αυτό δεν σημαίνει ότι το δημόσιο έχει κάποια ευθύνη επειδή ο γιατρός ανήκει σε αυτό.

²⁹ ΔΕΦΑΘ 3897/1999, βλ. σε Αγγ. Παπαναγιώτου-Λέζα- Ν.Βαγιωνά, Αστική ευθύνη κρατικών νοσοκομείων (ν.π.δ.δ) από παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων τους, ΔιοικΔίκη ΙΕ' (2003), σ. 826-827

→ Παράνομο- Προσβολή δικαιώματος:

α) Προκειμένου να υπάρξει καταλογισμός ευθυνών, θα πρέπει οι ενέργειες που γίνονται να είναι παράνομες και να θίγουν συγκεκριμένα ιδιωτικά δικαιώματα, όπως για παράδειγμα η υγεία ή άλλα στοιχεία της προσωπικότητας (πχ εμφάνιση).

β) Το παράνομο της ιατρικής συμπεριφοράς, μπορεί να συνίσταται³⁰:

- Στην εσφαλμένη διάγνωση της ασθένειας, υπό της έννοια είτε της μη πραγματοποίησης των αναγκαίων και κατάλληλων εξετάσεων είτε της μη ορθής εκτίμησής τους.
 - Στην εσφαλμένη επιλογή της προσήκουσας θεραπευτικής μεθόδου
 - Στην πλημμελή εκτέλεση της ιατρικής πράξης.
 - Στη μη ή στην πλημμελή ενημέρωση του ασθενή.
 - Στην πλημμελή τήρηση του ιατρικού αρχείου, από το οποίο ο ασθενής ή ο θεράπων ιατρός του, θα μπορούσε να εξασφαλίσει ακριβείς και πολύτιμες για την υγεία του πρώτου πληροφορίες.
- γ) Το «παράνομο» μπορεί να στηριχθεί είτε σε ιατρικό σφάλμα είτε στην πλημμελή οργάνωση του νοσοκομείου ως δημόσιας υπηρεσίας.

2.6 Το ιατρικό σφάλμα

Σε αυτή την κατηγορία λαθών περιλαμβάνονται τα λάθη του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού, κατά την παροχή νοσηλείας στους ασθενείς. Στο αστικό δίκαιο της ιατρικής ευθύνης θεωρείται ότι στην έννοια του ιατρικού σφάλματος εμπεριέχεται και η υπαιτιότητα υπό την έννοια της αθέτησης της υποχρέωσης επιμέλειας του ιατρού³¹.

2.6.1 Αθέτηση θεσμοθετημένης υποχρέωσης

Συγκεκριμένα:

³⁰ Χαράλαμπος Χρυσανθάκης, Η Αστική ευθύνη του δημόσιου νοσοκομείου, σελ. 20

³¹ Βλ. Κ. Φουντεδάκη, Ανθρώπινη αναπαραγωγή, ο.π σ.40 και 49

α) Η παρουσία του γιατρού είναι υποχρεωτική κατά την εφημερία, όπως επίσης και η υποχρέωση του να μεταβεί στο νοσοκομείο σε περίπτωση που υπάρχει περιστατικό που κρίνεται κρίσιμο, καθώς αυτός θα έχει την ευθύνη σε περίπτωση θανάτου. Έτσι λοιπόν, η έννοια της εφημερίας είναι υποχρεωτική για κάθε γιατρό.

β) Ακόμα, με βάση το νόμο, ο ιατρός είναι υποχρεωμένος να ενημερώνει τον ασθενή για την κατάστασή του, όπως επίσης και για την ιατρική αγωγή που πρόκειται αυτός να ακολουθήσει. Το δικαίωμα αυτό συνδέεται με το δικαίωμα αυτοδιάθεσης του ασθενούς. Τέλος, επειδή η γνώση υπάρχει στον γιατρό και η άγνοια στον ασθενή, η προσήκουσα ενημέρωση θα πρέπει να βαραίνει τον γιατρό και όχι τον ασθενή³².

γ) Ακόμα είναι υποχρεωτική και η παρουσία του αναισθησιολόγου, κατά το χρόνο εκείνο που ο ασθενής υποβάλλεται σε αναισθησία, σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ.2 της απόφασης του Υπουργού Υγείας 49/3592/1996.

δ) Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι με βάση το άρθρο 32 παρ. 2 του Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας (Ν. 3418/2005) απαγορεύεται η παροχή υπηρεσιών σε περίπτωση μεταμόσχευσης ιστών ή οργάνων με αντάλλαγμα.

ε) Τέλος, υπάρχει θεσμοθετημένη υποχρέωση για σοβαρούς ελέγχους, όπως για παράδειγμα ο προληπτικός έλεγχος του αίματος για την αποφυγή διάφορων και επικίνδυνων ασθενειών.

2.6.2 Έλλειψη της προσήκουσας προσοχής κατά την άσκηση των ιατρικών-νοσηλευτικών καθηκόντων

Σε αυτό το σημείο πρέπει να διευκρινιστεί ότι δεν υφίσταται ευθύνη για τον ιατρό, εάν αυτός ενήργησε όπως θα ενεργούσε υπό τις ίδιες συνθήκες και περιστάσεις και τα μέσα τα οποία είχε στη διάθεσή του ένας συνετός και επιμελής γιατρός. Σε κάθε περίπτωση βέβαια, δεν σημαίνει ότι ο ασθενής μπορεί να καθορίζει κάθε φορά τους ενδεδειγμένους ιατρικούς χειρισμούς. Σε κάθε περίπτωση ιδιαίτερη προσοχή πρέπει

³² Χαράλαμπος Χρυσανθάκης, Η Αστική ευθύνη του δημόσιου νοσοκομείου, σελ. 21-24

να δίνεται κατά την έρευνα του προσήκοντος της υιοθετηθείσας ιατρικής μεθόδου³³. Αυτό πρέπει να συμβαίνει προκειμένου να αποφεύγεται το φαινόμενο της «αμυντικής ιατρικής» η οποία έχει δύο φαινόμενα: είτε επιλογή ιατρικής μεθόδου με χαμηλό κίνδυνο και περιορισμένη αποτελεσματικότητα, είτε άρνηση ανάληψης επεμβάσεων με υψηλό κίνδυνο αποτυχίας είτε υποβολή του ασθενούς σε πολυάριθμες δαπανηρές επεμβάσεις³⁴.

Ακόμα, ο νομοθέτης είναι επιφυλακτικός σε νέα φάρμακα για τα οποία δεν είναι γνωστές οι επιπτώσεις τους τονίζοντας ότι η υγεία του ασθενούς έχει προτεραιότητα έναντι της επιστημονικής γνώσης.

2.6.3 Παράλειψη ενεργειών

Αφορά στις παραλείψεις ενεργειών, που προσιδιάζουν κατά τις αρχές της καλής πίστης και τα διδάγματα της κοινής πείρας ως προς τα ιδιαίτερα καθήκοντα και υποχρεώσεις της συγκεκριμένης δημόσιας υπηρεσίας. Στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνεται η διαπιστωθείσα παράλειψη διενέργειας των επιβαλλόμενων εξετάσεων ή η πλημμελής μεταχείριση νεφροπαθούς από τις στρατιωτικές-νοσηλευτικές αρχές, που παρέλειψαν να του συστήσουν την εισαγωγή σε ειδικό νοσηλευτικό ίδρυμα για την ασφαλή διάγνωση της νόσου. Ο ιατρός πρέπει σε κάθε περίπτωση να υπηρετεί το ιατρικό επάγγελμα με αξιοπρέπεια και εμπιστοσύνη όπως αυτό απαιτεί, τόσο κατά την διάρκεια άσκησης του επαγγέλματος όσο και εκτός αυτής.

2.7 Πλημμελής οργάνωση των υπηρεσιών του δημόσιου νοσοκομείου ή γενικά του Εθνικού Συστήματος Υγείας

Ευθύνη μπορεί να υπάρξει και στην περίπτωση κατά την οποία υπάρχει κακή οργάνωση των υπηρεσιών, τόσο του νοσοκομείου όσο και του Δημοσίου. Η ευθύνη αυτή βέβαια περιορίζεται στην περίπτωση μη δημιουργίας από την πολιτεία πλήρους και επαρκούς δικτύου φορέων υγείας. Συνέπεια των παραπάνω είναι ότι το Δημόσιο

³³ Χαράλαμπος Χρυσανθάκης, Η Αστική ευθύνη του δημόσιου νοσοκομείου, σελ. 24-26

³⁴ Βλ. σχετικώς Κ. Φουντεδάκη, Ανθρώπινη αναπαραγωγή, ό.π., σ.8

δεν μπορεί να εναχθεί για το ότι δεν φρόντισε να υπάρχει κέντρο υγείας σε κάθε κατοικημένη περιοχή. Αμφιβολία εκφράζεται μόνο, προκειμένου για την οριακή εκείνη περίπτωση, κατά την οποία, παρά την διαπιστωμένη ανάγκη, δεν υπάρχει τουλάχιστον μια οργανωμένη ιατρική μονάδα για την αντιμετώπιση σχετικών περιστατικών.

2.8 Ζημιά

Αποτέλεσμα της παραπάνω συμπεριφοράς πρέπει να είναι η πρόκληση ζημίας στον ενδιαφερόμενο. Θα πρέπει δηλαδή η βλάβη να τελεί σε αιτιώδη σύνδεσμο και αυτός να είναι πρόσφορος. Αυτό σημαίνει ότι υπό συνήθεις συνθήκες, μια τέτοια πράξη, παράλειψη ή ενέργεια μπορεί να επιφέρει την προκληθείσα βλάβη, η οποία δεν οφείλεται σε εξαιρετικές ιδιότητες, ή σε συνθήκες τυχηρού ή ανωτέρας βίας³⁵.

Ακόμα, πρέπει να σημειωθεί ότι η βλάβη μπορεί να είναι υλική ή ηθική ή και τα δύο.

2.9 Πρόσφορος αιτιώδης σύνδεσμος

Η παράνομη συμπεριφορά θα πρέπει να τελεί σε πρόσφορο αιτιώδη σύνδεσμο με την προκληθείσα ζημιά. Ο αιτιώδης σύνδεσμος διακόπτεται σε περιπτώσεις όπου εμφανίζονται τυχόν εξαιρετικής φύσεως επιπλοκές στον ασθενή. Και σε αυτή την περίπτωση, η ευθύνη του Δημοσίου μπορεί να υπάρξει, καθώς πρόκειται για μια συμπεριφορά η οποία μπορεί να προκαλέσει βλάβη, χωρίς βέβαια να είναι παράνομη.

³⁵ Χαράλαμπος Χρυσανθάκης, Η Αστική ευθύνη του δημόσιου νοσοκομείου, σελ. 31

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ

3.1 Η δικαιολογητική βάση της ευθύνης για αποζημίωση του Δημοσίου και των Ν.Π.Δ.Δ.

Το δημόσιο και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ευθύνονται για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις ή υλικές ενέργειες των οργάνων τους, περιλαμβανομένων υπό τον όρο αυτό όλων των προσώπων τα οποία ακόμα και χωρίς να ασκούν δημόσια εξουσία, ενεργούν πάντως στο χώρο του δημοσίου δικαίου και μάλιστα στο πλαίσιο άσκησης αρμοδιότητας που αφορά την λειτουργία δημόσιας υπηρεσίας, κάτι το οποίο προκύπτει από τις διατάξεις των άρθρων 105 και 106 ΕισΝΑΚ36.

Οι κανόνες που διέπουν το Σύνταγμα και τα νομοθετικά όργανα, ρυθμίζονται από κανόνες του Ευρωπαϊκού δικαίου κάτι το οποίο συνεπάγεται ότι η Δημόσια Διοίκηση είναι υποχρεωμένη να τηρεί τους προαναφερόμενους κανόνες καθώς είναι κομμάτι των παραπάνω οργάνων. Με τον παραπάνω τρόπο, ορίζεται η αρχή της νομιμότητας, η οποία διακρίνεται σε δύο διαφορετικές έννοιες. Σύμφωνα με την πρώτη έννοια, πρέπει οι ενέργειες των οργάνων των δημόσιων νομικών προσώπων να μην έρχονται σε αντίθεση και αντιπαράθεση με τα τους παραπάνω κανόνες. Με βάση την δεύτερη έννοια, πρέπει να υπάρχει αρμονία και συμφωνία με τους παραπάνω κανόνες. Σύμφωνα με τα παραπάνω συνεπάγεται ότι η Διοίκηση δεν πρέπει ποτέ να έρθει σε ρήξη με τους παραπάνω κανόνες, και πάντα να προβαίνει σε ενέργειες οι οποίες επιτρέπονται από τους παραπάνω κανόνες.

Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι η Δημόσια Διοίκηση έχει ως σκοπό να τηρεί το δημόσιο συμφέρον και να λειτουργεί για αυτό. Δημόσιο είναι το συμφέρον ότι υποκείμενο του είναι ο λαός, που έχει οργανωθεί με έννομη τάξη σε κράτος. Συνεπώς το δημόσιο συμφέρον έχει κοινωνικό χαρακτήρα και συνδέεται με την έννομη τάξη³⁷.

³⁶ Βλ. Μ. Στασινόπουλου, Αστική ευθύνη του κράτους, όπ.παρ., σελ.93

³⁷ Βλ. Ε. Σπηλιωτόπουλου, Εγχειρίδιο διοικητικού δικαίου σελ.84

Τα μέλη μιας κρατικής κοινωνίας, έχουν όλα ως βασική τους προτεραιότητα την ικανοποίηση κάποιων βασικών τους αναγκών όπως για παράδειγμα την παιδεία, την εθνική άμυνα κ.α. Όλα αυτά αποτελούν δημόσιο συμφέρον που συνήθως εναρμονίζεται με τις ανάγκες και τα θέλω του λαού. Βέβαια υπάρχουν και περιπτώσεις που κάτι τέτοιο, δεν γίνεται και το δημόσιο συμφέρον έρχεται σε σύγκρουση με τα θέλω του λαού. Αλλά και στις περιπτώσεις αυτές τα ευρύτερα συμφέροντα των προσώπων, που τυχόν βλάπτονται, συμπίπτουν με το δημόσιο συμφέρον, του οποίου η ικανοποίηση τυχόν έβλαψε ένα συγκεκριμένο συμφέρον τους³⁸.

Το δημόσιο συμφέρον μπορεί να διακριθεί σε: α) γενικό, που αφορά το σύνολο των μελών ενός κράτους και σε β) ειδικό, όταν αφορά τμήματα αυτού, στα οποία μπορούν να αποδοθούν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Η επιδίωξη του σκοπού του δημοσίου συμφέροντος πραγματοποιείται με την τήρηση των κανόνων δικαίου, από το κράτος αλλά και από τα νομικά πρόσωπα, αλλά και με την τήρηση της αρχής της νομιμότητας.

Βασική επιδίωξη της ευθύνης του Δημοσίου για αποζημίωση αποτελεί και η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη του διοικουμένου. Με τον όρο «διοικούμενος», γίνεται αναφορά σε τρίτα πρόσωπα τα οποία δέχονται τις επιδράσεις της άσκησης της Δημόσιας Διοίκησης, όπως επίσης και το προσωπικό που χρησιμοποιούν τα δημόσια νομικά πρόσωπα και που συνδέονται μεταξύ τους με διάφορες ειδικές νομικές σχέσεις. Η προστασία τώρα του διοικουμένου προσώπου μπορεί να πάρει δύο μορφές: α) αρνητική: αφορά στην αδυναμία που έχουν τα όργανα του δημοσίου να βλάπτουν τα συμφέροντα ή τα δικαιώματα του διοικουμένου και β) θετική: αφορά στην υποχρέωση που έχουν τα δημόσια νομικά πρόσωπα να εκτελούν πράξεις οι οποίες έχουν ως σκοπό να εξυπηρετούν τα συμφέροντα ή τα δικαιώματα του διοικουμένου.

Η προστασία των διοικουμένων γίνεται συνήθως μέσα από τους κανόνες διοικητικού δικαίου, και τα κυριότερα μέσα της προστασίας των διοικουμένων είναι τα εξής³⁹:

³⁸ Βλ. Ε. Σπηλιωτόπουλου, Εγχειρίδιο διοικητικού δικαίου σελ.84

³⁹ Βλ. Ε. Σπηλιωτόπουλου, Εγχειρίδιο διοικητικού δικαίου σελ.88

α) Η αρχή της «ισότητας των διοικούμενων ενώπιων των δημόσιων υπηρεσιών». Με βάση αυτή την αρχή τα όργανα του δημοσίου πρέπει να παρέχουν τις υπηρεσίες τους ή τα παραγόμενα αγαθά με βάση τους κανόνες δικαίου που έχουν θεσπιστεί, τηρούνται και εφαρμόζονται με βάση το Σύνταγμα.

β) Η αρχή της χρηστής διοίκησης που έχει ως κύριο όπλο της το αίσθημα δικαίου κάτι που συνεπάγεται ότι αποφεύγονται οι ανεπιεικείς και απλώς δογματικές ερευνητικές εκδοχές, αλλά στόχος είναι η εναρμόνιση με τις επικρατούσες κοινωνικές συνθήκες και απαιτήσεις. Ακόμα, σημαντικό ρόλο παίζουν επίσης και η αρχή της αναλογικότητας και της προστατευόμενης εμπιστοσύνης του διοικούμενου.

γ) Η αρχή της καλής λειτουργίας της Διοίκησης, η οποία περιλαμβάνει την εκτός από τους κανόνες δικαίου που καθορίζουν την λειτουργία της διοίκησης, τους κανόνες της επιστήμης και της τέχνης που είναι σχετικοί με την αρμοδιότητα αυτή.

δ) Η πρόβλεψη διαδικασιών, η οποία δίνει την δυνατότητα: i) Στη μελέτη υποθέσεων που τους αφορούν, δίνοντας και παρέχοντας τις κατάλληλες πληροφορίες διατυπώνοντας παράλληλα και τις απόψεις τους, ii) να ζητούν την επανεξέταση των υποθέσεων με διοικητικές προσφυγές, iii) για εγγυήσεις σοβαρής και αμερόληπτης κρίσης των υποθέσεών τους.

στ) Η αιτιολόγηση των διοικητικών πράξεων

ζ) Η παροχή δικαστικής προστασίας, η οποία ανάλογα με την περίπτωση μπορεί να οδηγήσει σε ακύρωση ή τροποποίηση των νομικών πράξεων των διοικούμενων, την αποκατάσταση της ζημιάς και την τιμωρία των υπεύθυνων προσώπων.

3.2 Η αποζημίωση

Όπως έχει ήδη επισημανθεί, από μια παράνομη παράλειψη ή από μια παράλειψη η οποία οφείλεται σε νόμιμη ενέργεια, γεννιέται και η υποχρέωση προς αποζημίωση για την αστική ευθύνη του δημοσίου που περιγράφεται στα άρθρα 105 και 106 του

ΕισΝΑΚ. Η πράξη ή η παράλειψη θεμελιώνει κρατική ευθύνη προς αποζημίωση, μόνο αν παραβαίνει διάταξη που δεν έχει τεθεί για χάρη του γενικού συμφέροντος. Έτσι λοιπόν η αποζημίωση προϋποθέτει και την ύπαρξη ζημιάς. Για να γεννηθεί λοιπόν η κρατική ευθύνη προς αποζημίωση θα πρέπει η παράνομη πράξη ή παράλειψη να έχει προκαλέσει ζημιά του ενάγοντος, δηλαδή δυσμενή αλλαγή του έννομου αγαθού που του ανήκει

Σε αυτή την περίπτωση το κράτος ευθύνεται για κάθε παράνομη ζημία, είτε αυτή προξενήθηκε από ενέργειες των οργάνων του, είτε σε περίπτωση που τα όργανα αυτά έπρεπε να προβούν σε κάποιες ενέργειες αλλά δεν το έκαναν, δηλαδή από παράλειψή τους. Πρέπει επίσης να αναφερθεί το γεγονός ότι το κράτος ευθύνεται τόσο για θετική ζημία όσο και για αποθετική (διαφυγόν κέρδος), τόσο για περιουσιακή όσο και για μη περιουσιακή. Στην τελευταία περίπτωση προφανώς γίνεται λόγος για ηθική βλάβη ή ψυχική οδύνη, και η αποζημίωση δίνεται μόνο στην περίπτωση κατά την οποία ο νόμος το ορίζει ρητά. Ακόμα, απαραίτητη είναι η ύπαρξη του αιτιώδη συνδέσμου (συνάφεια). Ο παραπάνω σύνδεσμος μπορεί να διαπιστωθεί με την σύγκριση δύο καταστάσεων: με την κατάσταση του ενάγοντος μετά την παράνομη πράξη και με την κατάσταση η οποία θα υπήρχε σε περίπτωση που η παράνομη πράξη δεν είχε γίνει.

3.3 Το είδος της αποζημίωσης

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, με σχετική δικαστική απόφαση που εκδίδεται επί της αγωγής αποζημίωσης αποκαθίσταται οποιαδήποτε βλάβη τόσο για θετική ζημία όσο και για αποθετική (διαφυγόν κέρδος), τόσο για περιουσιακή όσο και για μη περιουσιακή. Ακόμα, μπορεί να δοθεί χρηματική αποζημίωση για την ψυχική ταλαιπωρία που έχει δημιουργηθεί τόσο στον ίδιο τον παθόντα όσο και στην οικογένειά του. Πρόκειται για αποζημίωση ή ορθότερα ικανοποίηση την ψυχικής βλάβης (ΑΚ 932).

Πρέπει σε αυτό το σημείο να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στο γεγονός ότι το κάθε δικαστήριο οφείλει προκειμένου να δώσει μια αποζημίωση, να παραθέσει όλα εκείνα

τα κριτήρια και τις σκέψεις που το οδήγησαν σε αυτό το σημείο⁴⁰. Ως κριτήρια για την επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης θεωρούνται από τη νομολογία:

- Ο πόνος, η μελαγχολία και η θλίψη που μπορεί να βιώνει η οικογένεια του ενάγοντος λόγω απροσδόκητου θανάτου ύστερα από επιβαρυντικές για την υγεία του συνθήκες κατά την άσκηση των καθηκόντων του.
- Η ψυχική αναστάτωση που μπορεί να προκλήθηκε λόγω εσφαλμένης οφθαλμολογικής διάγνωσης ή η ψυχική και σωματική ταλαιπωρία που προκλήθηκε λόγω μερικής τύφλωσης.
- Η σοβαρότητα και το ανεπανόρθωτο της βλάβης που προκλήθηκε σε ασθενή.
- Η εξουθενωτική απομόνωση που υπέστη παιδί το οποίο προσβλήθηκε λόγω μετάγγισης αίματος από τον ιό του AIDS, όπως και η οικογένεια του από τον κοινωνικό περίγυρο.

Από τα παραπάνω γίνεται κατανοητό ότι το ύψος της αποζημίωσης είναι ανάλογο με την έκταση της ζημιάς. Η αποζημίωση είναι πλήρης κατά το χρόνο της απόφασης, όχι απλώς εύλογη⁴¹. Στην περίπτωση της ηθικής βλάβης, το δικαστήριο μπορεί να επιδικάσει εύλογη σύμφωνα με την άποψη και τα στοιχεία που διαθέτει, χρηματική ικανοποίηση. Βέβαια, το γεγονός αυτό δεν σημαίνει ότι η ηθική βλάβη θεωρείται από το νομοθέτη λιγότερο σημαντική από την περιουσιακή ζημία, αλλά ότι αυτή δεν μπορεί να εκτιμηθεί με ακρίβεια όπως γίνεται στην περίπτωση περιουσιακής ζημιάς.

Τέλος, το είδος της αποζημίωσης μπορεί να παρουσιάσει προβλήματα. Ως επί το πλείστον, η αποζημίωση δίδεται συνήθως σε χρήμα, και αυτή είναι πλήρης αν η ζημιόγonos πράξη ή η παράλειψη ολοκληρώθηκε στο παρελθόν⁴². Αν όμως η παρανομία συνεχίζεται κατά το χρόνο της δίκης, τότε η αποζημίωση σε χρήμα δεν

⁴⁰ Χαράλαμπος Χρυσανθάκης, Η Αστική ευθύνη του δημόσιου νοσοκομείου, σελ. 38-39

⁴¹ Γενικό διοικητικό δίκαιο εκδ. Αντ. Σάκκουλα

⁴² Γενικό διοικητικό δίκαιο εκδ. Αντ. Σάκκουλα

είναι πλήρης αφού δεν καταργεί την πηγή της ζημίας, αλλά αποκαθιστά παρά μόνο την μέχρι της αποφάσεως ζημία.

3.4 Αρμοδιότητα επιδίκασης αποζημίωσης

Ύστερα από την άσκηση αγωγής, η αποζημίωση επιδικάζεται μόνο από το αρμόδιο διοικητικό δικαστήριο⁴³. Ειδικότερα, το δικαίωμα της αποζημίωσης επιδιώκεται δικονομικώς με την άσκηση αγωγής⁴⁴ ενώπιον του αρμόδιου διοικητικού πρωτοδικείου. Η απόφαση του παραπάνω διοικητικού πρωτοδικείου υπόκειται σε έφεση ενώπιον του αρμόδιου διοικητικού εφετείου και σε αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας σύμφωνα με τις ειδικότερες προβλέψεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας και του π.δ 18/1989⁴⁵. Τέλος, δίνεται η ευχέρεια στο νομοθέτη να καθιερώσει διοικητική διαδικασία και αρμόδιο όργανο για την καταβολή της αποζημίωσης. Σε περίπτωση που γίνει κάτι τέτοιο, η απόφαση την οποία θα πάρει το εν λόγω διοικητικό όργανο, μπορεί να προσβληθεί με τα ένδικα βοηθήματα της προσφυγής ή της αγωγής σύμφωνα με όσα ορίζουν τα άρθρα 71 παρ. 5 και 78 ΚωδΔιοικΔ, όπως ισχύουν.

3.5 Νομολογιακές εξελίξεις

Καθοριστικές ήταν οι εξελίξεις οι οποίες έλαβαν χώρα στο Συμβούλιο της Επικρατείας και είχαν ως σκοπό τους να διευρύνουν το νομικό καθεστώς για την αστική ευθύνη του Δημοσίου. Με πρόσφατη απόφαση της Ολομέλειάς του, το Συμβούλιο της Επικρατείας επιλύει τρία ζητήματα, τα οποία είναι πολύ σημαντικά προκειμένου να υπάρξει σημαντική εξέλιξη και να δοθεί λύση σε θέματα τα οποία μπορεί να επηρεάζουν αρνητικά το νομικό καθεστώς για την αστική ευθύνη του Δημοσίου. Τα ζητήματα αυτά είναι τα εξής: α) το συνταγματικό έρεισμα της ευθύνης, β) η ευθύνη από νομικές πράξεις και γ) η ευθύνη από πράξεις των οργάνων της δικαστικής εξουσίας.

⁴³ Βλ. άρθρα 6 και 7 ΚΔΔ

⁴⁴ Βλ. Σοιλεντάκη, Η αγωγή στη διοικητική δικονομία, ό.π

⁴⁵ Χαράλαμπος Χρυσανθάκης, Η Αστική ευθύνη του δημόσιου νοσοκομείου, σελ. 40-41

3.5.1 Το συνταγματικό έρεισμα της αποζημιωτικής ευθύνης του Δημοσίου

Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος, όλοι έχουν ευθύνη απέναντι στα δημόσια βάρη και αυτό έχει σαν συνέπεια την ευθύνη για αποζημίωση του Δημοσίου από ζημιογόνες πράξεις των οργάνων του. Σημαντική εξέλιξη αποτελεί το γεγονός ότι με βάση την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας⁴⁶, γίνεται υποχρεωτική πλέον η αποζημίωση του Δημοσίου σε περίπτωση ακόμα και νόμιμης κρατικής δράσης η οποία μπορεί να πλήττει ορισμένους πολίτες έναντι άλλων. Καινοτομία ωστόσο αποτελεί το γεγονός της απόφασης περί ευθύνης του Δημοσίου για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων της δικαστικής εξουσίας.

Από τα παραπάνω γίνεται κατανοητό ότι η συγκεκριμένη απόφαση του ΣτΕ, έχει σαν αποτέλεσμα την διεύρυνση της ευθύνης του Δημοσίου σε περίπτωση που τα όργανά του οδηγηθούν σε παράνομες πράξεις, κάτι το οποίο αποτελεί και μια δίκαιη απόφαση απέναντι στους πολίτες, κάνοντας έτσι και τα όργανα του κράτους να νιώθουν το αίσθημα της ευθύνης περισσότερο απ όση το ένιωθαν πριν. Ίσως μία από τις μεγαλύτερες εξελίξεις στο καθεστώς της νομολογιακής ευθύνης να αποτελεί το γεγονός της ευθύνης των οργάνων της δικαστικής εξουσίας από τυχόν πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων της.

Όλα τα παραπάνω μπορούν να παίξουν καθοριστικό ρόλο στην αστική ευθύνη του δημόσιου νοσοκομείου και αυτό γιατί μέσα από μια απόφαση παρατηρεί κανείς πως μπορεί να υπάρξει καθοριστική εξέλιξη στον τρόπο με τον οποίο μπορεί να χειρίζονται καταστάσεις ορισμένα πρόσωπα και όργανα του Δημοσίου. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, κάθε πράξη ή παράλειψη να πραγματοποιείται με περισσότερη προσοχή γνωρίζοντας ότι και η ευθύνη είναι μεγαλύτερη κάθε φορά.

Ακόμα, σημαντικό είναι το γεγονός ότι πλέον η ευθύνη έχει διευρυνθεί σε μεγάλο βαθμό, με αποτέλεσμα να επηρεάζει και όργανα της δικαστικής εξουσίας. Κάτι τέτοιο έχει σαν αποτέλεσμα, τα όργανα της δικαστικής εξουσίας να γίνονται πιο δίκαια σε κάθε απόφασή τους, και να μην έχουν την τάση να υπερασπίζονται τα όργανα του Δημοσίου. Μέσα από μια τέτοια κίνηση, γίνονται πιο αντικειμενικοί κριτές, κάτι που έχει σαν αποτέλεσμα το δίκαιο επιμερισμό της ευθύνης, κάνοντας

⁴⁶ Αριθμός απόφασης της Ολομέλειας Νο 1501/2014

επίσης τα όργανα του δημοσίου να σκέφτονται διπλά για τις πράξεις τους και τις τυχόν παραλείψεις τους, χωρίς να θεωρούν ότι αυτές θα μπορούν να καλυφθούν όταν κάτι πάει στραβά ή υπάρξει μια παράλειψη από μέρους τους.

Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι μέσα από τις παραπάνω διατάξεις ενισχύεται η έννοια της αστικής ευθύνης του Δημοσίου τόσο ως επανορθωτικού μηχανισμού για την αποκατάσταση, αφενός, της αρχής της νομιμότητας και του κράτους δικαίου και, αφετέρου, των παραβιάσεων της ισότητας. Κάτι τέτοιο γίνεται ακόμα πιο ισχυρό αν υπάρχει και δικαστική ευθύνη καθώς ενισχύεται το αίσθημα της ισότητας καθώς η δικαστική εξουσία είναι από τις πιο ισχυρές εξουσίες σε μια χώρα.

Άξιο λόγου είναι το γεγονός ότι, οι παραπάνω συνθήκες δημιουργήθηκαν με βάση τις ιδρυτικές Συνθήκες των Κοινοτήτων, οι οποίες δημιούργησαν ιδιαίτερη έννομη τάξη, η οποία ενσωματώθηκε στα νομικά συστήματα των κρατών μελών. Κάτι τέτοιο έχει σαν αποτέλεσμα η αστική ευθύνη των νοσοκομείων να διευρύνεται, κάνοντας έτσι την ευθύνη των μελών μεγαλύτερη εξισορροπώντας τις σχέσεις τους με τους πολίτες.

3.5.2 *Ευθύνη από νόμιμες πράξεις. Προϋποθέσεις.*

Σύμφωνα με την 1501/2014 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, υπάρχουν επίσης ευθύνες για τα όργανα του Δημοσίου όχι μόνο από ζημιογόνες πράξεις οι οποίες είναι παράνομες, αλλά και από τέτοιες πράξεις οι οποίες είναι νόμιμες.

→ Η κατάφαση της αποζημιωτικής ευθύνης από ζημιογόνες νόμιμες πράξεις: Μια πράξη ή παράλειψη θεωρείται ζημιογόνος όχι μόνο σε περίπτωση παράβασης κανόνων δικαίου, αλλά και όταν παραλείπονται τα ιδιαίτερα καθήκοντα και υποχρεώσεις που προσιδιάζουν στη συγκεκριμένη υπηρεσία και προσδιορίζονται από την κείμενη εν γένει νομοθεσία και τους οικείους κανονισμούς, τα διδάγματα της κοινής πείρας και τις αρχές της καλής πίστης⁴⁷. Αυτό έχει σαν συνέπεια να αποδίδονται ευθύνες και σε τέτοιες περιπτώσεις για πράξεις ή παραλείψεις. Με αυτή την απόφαση της ολομέλειας, γίνεται κατανοητό πως για την απόδοση ευθυνών δεν χρειάζεται

⁴⁷ Άρθρο 105 του ΕισΝΑΚ

μόνο να υπάρξει παράβαση κανόνων δικαίου, αλλά σημαντικό ρόλο παίζει επίσης και η παράβαση της αρχής της καλής πίστης, όπως και οι παραλείψεις πράξεων ή καθηκόντων. Όλα αυτά, παίζουν καθοριστικό ρόλο για την απόδοση ευθυνών τόσο για το Δημόσιο και ειδικότερα για την περίπτωση του νοσοκομείου. Σε ένα νοσοκομείο, παραβάσεις αρχών καλής πίστης και παραλείψεις πράξεων ή καθηκόντων, θα μπορούσαν να αποβούν μοιραίες για την τύχη ασθενών. Έτσι λοιπόν, η λήψη σκληρότερων μέτρων όσον αφορά την ευθύνη των μελών των νοσοκομείων, φέρνει μεγαλύτερη αρμονία σε μια κοινωνία, και δείχνει πως όλοι είναι ίσοι απέναντι σε όλους, καθώς επίσης και ότι δεν υπάρχει προστασία σε περιπτώσεις παραβάσεων. Όλα τα παραπάνω, εκτός από το αίσθημα απόδοσης ευθυνών έχουν επίσης σαν αποτέλεσμα τα μέλη των νοσοκομείων όπως επίσης και τα άτομα εκείνα που αποδίδουν τις ευθύνες, όπως είναι για παράδειγμα η δικαστική εξουσία, να κάνουν την δουλειά τους με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, δίνοντας την δυνατότητα σε όλους να απολαμβάνουν υψηλού επιπέδου υπηρεσίες.

Όσον αφορά το ζήτημα της αποζημίωσης αυτό είναι αυτοτελές, κρινόμενο από τον δικαστή της αποζημίωσης και όχι από τον ακυρωτικό δικαστή. Συνεπώς, η απουσία σχετικής ρήτρας στην οικεία κανονιστική πράξη δεν ασκεί επιρροή στη νομιμότητα του χαρακτηρισμού ορισμένης έκτασης ως περιοχής προστασίας και της επιβολής, συναφώς, περιοριστικών μέτρων το Συμβούλιο της Επικρατείας δέχεται ότι η αποζημιωτική ευθύνη του Δημοσίου στοιχειοθετείται γενικώς (εφόσον βεβαίως συντρέχουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις) στην περίπτωση πρόκλησης ζημίας από νόμιμες πράξεις, ανεξαρτήτως των ειδικώς οριζόμενων περιπτώσεων⁴⁸. Στην περίπτωση βεβαίως των ζημιογόνων νόμιμων πράξεων, η ευθύνη θεμελιώνεται απευθείας στη διάταξη του άρθρου 4 παρ. 5 του Συντάγματος⁴⁹. Πρόκειται μάλιστα για νομολογιακή διεύρυνση των περιπτώσεων αποζημιωτικής ευθύνης, στην οποία προχώρησε με την απόφαση 1501/2014 η Ολομέλεια, χωρίς η διεύρυνση αυτή να είναι αναγκαία για την επίλυση της συγκεκριμένης υπό κρίση διαφοράς.

⁴⁸ άρθρα 17 παρ. 2 επ., 18 παρ. 5 και 24 παρ. 6 του Συντάγματος και σχετική νομοθεσία

⁴⁹ βλ. συναφώς ΣτΕ 2165/2013

→ Οι προϋποθέσεις θεμελίωσης της ευθύνης: «βλάβη ιδιαίτερη και σπουδαία»: Σύμφωνα με τις νομολογιακές εξελίξεις στο καθεστώς της ευθύνης, με βάση την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας⁵⁰, η Ολομέλεια θέτει ως προϋπόθεση θεμελίωσης της ευθύνης από νόμιμες πράξεις την ιδιαίτερη και σπουδαία βλάβη «σε βαθμό ώστε να υπερβαίνει τα όρια που είναι κατά το Σύνταγμα ανεκτά προκειμένου να εξυπηρετηθεί ο σκοπός δημοσίου συμφέροντος στον οποίο αποβλέπει η δράση αυτή, σύμφωνα με την οικεία νομοθεσία»⁵¹. Έτσι λοιπόν, η αστική ευθύνη του νοσοκομείου μπαίνει σε μια άλλη διάσταση, και αφορά την υπέρβαση ορίων τα οποία δεν είναι ανεκτά με βάση το Σύνταγμα. Ακόμα, απόρροια των νομολογικών εξελίξεων είναι επίσης και η καθιέρωση της αρχής της άνευ πταίσματος ευθύνης της Κοινότητας, υπό την έννοια της έλλειψης παρανομίας της ζημιογόνου πράξης. Ειδικότερα, επειδή κάθε δημόσια δραστηριότητα θεωρείται ότι ωφελεί το κοινωνικό σύνολο, είναι φυσικό οι πολίτες να φέρουν άνευ ανταλλάγματος τα βάρη που απορρέουν από αυτή. Εάν όμως, προς εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος, οι δημόσιες αρχές προξενούν ιδιαίτερος σοβαρή ζημία σε ορισμένα άτομα που την υφίστανται μόνα, προκαλείται ένα βάρος το οποίο αυτοί δεν είναι, κατ' αρχήν, υποχρεωμένοι να φέρουν και για το οποίο πρέπει να αποζημιώνονται. Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι, η ευθύνη που έχουν τα άτομα του νοσοκομείου όπως επίσης και τα άτομα εκείνα τα οποία ίσως έχουν προκαλέσει ζημιά και μπορεί να προέρχονται από την δικαστική εξουσία, πρέπει να προβούν σε αποζημίωση απέναντι στους πολίτες, προκειμένου να επικρατήσει το κατάλληλο αίσθημα δικαίου. Είναι ιδιαίτερα εμφανές το γεγονός ότι, με αυτή την κίνηση φαίνεται να υπάρχει ισορροπία μεταξύ πολιτών και εργαζομένων στα νοσοκομεία, κάτι το οποίο κάνει και την δουλειά τους ιδιαίτερα προσεκτική προκειμένου να έχουν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα με την μικρότερη δυνατή θυσία, όσον αφορά την ζημιά που μπορεί να προκαλέσουν.

Είναι πλέον εμφανές ότι, με τις νομολογιακές διατάξεις σχετικά με την αστική ευθύνη του Δημοσίου και κατ' επέκταση του νοσοκομείου, τα μέτρα προκειμένου να υπάρξει μια δίκαιη κρίση γίνονται όλο και πιο προστατευτικά

⁵⁰ Αριθμός απόφασης της Ολομέλειας Νο 1501/2014

⁵¹ Άρθρο 4 παρ.5 του Συντάγματος

απέναντι στον πολίτη, κάτι το οποίο είναι και λογικό προκειμένου να επέλθει η ισορροπία. Πολλές φορές, τα μέτρα τα οποία λάμβαναν χώρα ήταν ίσως πιο χαλαρά όσον αφορά τους εργαζόμενους στα νοσοκομεία.

3.5.3 Ευθύνη από ζημία που προκαλούν όργανα ενταγμένα στη δικαστική λειτουργία

Το Συμβούλιο της Επικρατείας αναγνώρισε την αρχή της αποζημιωτικής ευθύνης του Δημοσίου από ζημιολύγες αποφάσεις των δικαστικών οργάνων και έθεσε τις προϋποθέσεις θεμελίωσής της. Όπως αναμενόμεν, ισχυρή μειοψηφία υπογράμμισε τις δογματικές αντιρρήσεις και πρακτικές δυσχέρειες της αναγνώρισης της ως άνω αρχής. Πάντως, μόνη η προσωπική ευθύνη των δικαστικών λειτουργών δεν αρκεί για να ικανοποιήσει ούτε τις επιταγές του ενωσιακού δικαίου ούτε αυτές του άρθρου 4 παρ. 5 του Συντάγματος⁵².

→ *Αναγνώριση της αποζημιωτικής ευθύνης και καθορισμός των προϋποθέσεων θεμελίωσής της:* Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος, υπάρχει, όπως προαναφέρθηκε, υποχρέωση του Κράτους να αποκαταστήσει την ευθύνη που τυχόν προέρχεται από ζημιολύγο πράξη που μπορεί να έχουν προκαλέσει τα όργανα τα οποία ανήκουν στην δικαστική εξουσία. Η Ολομέλεια αναφέρεται στην προσωπική ευθύνη των δικαστικών λειτουργών κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, εντοπίζει τον σκοπό της στην προστασία του κύρους της δικαιοσύνης με ανάθεση σε ειδικό δικαστήριο του έργου διάγνωσης της ευθύνης αυτής. Η Ολομέλεια επίσης, αναγνωρίζει ότι η ευθύνη του Δημοσίου, όσον αφορά αποζημίωση από ζημιολύγες πράξεις ή παραλείψεις των δικαστικών οργάνων από εσφαλμένη εκτίμηση των πραγμάτων, δεν αποτελεί τη φύση του δικαστικού έργου. Έτσι λοιπόν μόνο ένα εμφανές σφάλμα του δικαστικού λειτουργού επισύρει ευθύνη του Δημοσίου. Σε περίπτωση δηλαδή, που η εξέλιξη κάποιου περιστατικού που έλαβε χώρα σε κάποιο νοσοκομείο, καταλήξει στα δικαστήρια, είναι σίγουρο πως τα μέλη του δικαστηρίου θα έχουν ευθύνη για αποζημίωση μόνο σε περίπτωση κατά την οποία τα σφάλμα το οποίο συνέβη ήταν πρόδηλο, και όχι σε περίπτωση κακής ερμηνείας του νόμου ή κακής εκτίμησης των πραγμάτων.

⁵² Συμβούλιο της Επικρατείας, αριθμός απόφασης της Ολομέλειας Νο 1501/2014

Έτσι, συνέπεια των παραπάνω είναι να εφαρμόζεται αναλόγως η διάταξη του άρθρου 105 του ΕισΝΑΚ μέχρις ότου ο νομοθέτης ρυθμίσει ειδικά την ευθύνη του Δημοσίου από πράξεις δικαστικών οργάνων, σε περίπτωση που η πρόκληση ζημιάς οφείλεται σε πρόδηλο σφάλμα τους.

→ *Η άποψη της μειοψηφίας:* Η άποψη της μειοψηφίας, εκφραζόμενη από δύο μέλη του Δικαστηρίου όσον αφορά την αναγνώριση της αρχής της ευθύνης του Δημοσίου από τη ζημιόγχο δράση των δικαστικών οργάνων και από δώδεκα, όσον αφορά τις προϋποθέσεις θεμελίωσής της, είναι μεν εξαιρετικά τεκμηριωμένη, αποτυπώνει όμως συντηρητικές προσεγγίσεις, τυχόν δε υιοθέτησή της θα κατέληγε σε αστική ευθύνη δύο ταχυτήτων, δηλαδή αφενός μεν σε ευθύνη του Δημοσίου από αποφάσεις των ανώτατων δικαστηρίων που παραβιάζουν το ενωσιακό δίκαιο, αφετέρου δε αποκλειστικά σε προσωπική ευθύνη των δικαστικών λειτουργών σε άλλες περιπτώσεις κακοδικίας⁵³.

→ *Η σχέση της ευθύνης του Δημοσίου με την προσωπική ευθύνη των δικαστικών λειτουργών:* Με τη ρητή αναγνώριση της αποζημιωτικής ευθύνης του Δημοσίου για παράνομες ζημιόγχοι πράξεις οργάνων ενταγμένων στη δικαστική εξουσία (και όχι μόνο από αποφάσεις των ανώτατων δικαστηρίων), το Συμβούλιο της Επικρατείας, προφανώς εμπνεόμενο από τη σχετική κοινοτική νομολογία, εξέδωσε απόφαση που αποτελεί σταθμό για το δίκαιο της αστικής ευθύνης του Δημοσίου. Πρόκειται αναμφίβολα για ένα εξαιρετικό δείγμα των συνεπειών του θεσμικού διαλόγου του εθνικού δικαστή με τα δικαστήρια υπερεθνικών εννόμων τάξεων αλλά και του άτυπου και ουσιαστικού διαλόγου του με τη θεωρία, η οποία συχνά εντοπίζει αδυναμίες νομολογιακών επιλογών και αναδεικνύει νέες προοπτικές. Αναμένεται η παγίωση των αρχών που διατυπώθηκαν και η ενδεχόμενη διευκρίνιση ορισμένων πτυχών τους.

⁵³ Συμβούλιο της Επικρατείας, αριθμός απόφασης της Ολομέλειας Νο 1501/2014

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως προκύπτει και από τις νομολογιακές εξελίξεις στο θέμα της αστικής ευθύνης διαπιστώνεται ότι ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι πλέον το Δημόσιο είναι υποχρεωμένο να προβεί σε αποζημίωση σε περίπτωση κατά την οποία κάποια από τα όργανά του προβούν να μεν σε νόμιμη πράξη η οποία όμως μπορεί να πλήττει τους πολίτες του. Έτσι, στην περίπτωση ενός νοσοκομείου, αν κάποιο από τα όργανά του ενεργήσει να μεν μέσα στα νόμιμα πλαίσια που θα έπρεπε όσον αφορά μια πράξη, αλλά παρόλα αυτά ζημιώσει κάποιο πολίτη τότε, το Δημόσιο μέσα από αυτή την πράξη, είναι υποχρεωμένο να προβεί σε αποζημίωση. Δεν είναι λίγες οι φορές, κατά τις οποίες τέτοια περιστατικά μπορεί να λάβουν χώρα και τα οποία μπορεί να έχουν οδηγήσει σε σοβαρές συνέπειες απέναντι σε κάποιους πολίτες. Μια τέτοια ενέργεια ωστόσο, μπορεί να χαρακτηριστεί ως πολύ ορθή καθώς φαίνεται να δημιουργήθηκε προκειμένου να υπάρξει δικαιοσύνη απέναντι στους πολίτες και τα εκτελεστικά όργανα των νοσοκομείων. Τα τελευταία, με αυτό τον τρόπο μπορεί να οδηγούνται σε πράξεις, οι οποίες, να γίνονται πιο προσεκτικά σε σχέση με άλλες φορές, αλλά επίσης να έχουν και την αντίληψη ότι υπάρχει και η δικαιοσύνη, η οποία θα λειτουργήσει καταλυτικά σε περίπτωση κάποιας ζημιόγυνας πράξης ή παράλειψης. Όλα τα παραπάνω είναι πολύ σημαντικά στην περίπτωση των νοσοκομείων καθώς υπάρχει κίνδυνος για ανθρώπινες ζωές, κάτι που κάνει κάθε μια περίπτωση ξεχωριστή και πρέπει να δοθεί στην καθεμία ιδιαίτερη προσοχή. Έτσι, χαρακτηριστικό των παραπάνω πράξεων είναι ο εξισοροποιητικός χαρακτήρας ο οποίος τείνει να δημιουργηθεί μεταξύ των πολιτών και των μελών των κρατικών νοσοκομείων δίνοντας μια άλλη διάσταση στο αίσθημα δικαίου που ήδη επικρατεί.

Σημαντικές επίσης ευθύνες υπάρχουν από όργανα του Δημοσίου, σε περίπτωση που οι πράξεις τους είναι όχι μόνο παράνομες αλλά και νόμιμες. Έτσι λοιπόν, στην περίπτωση ενός νοσοκομείου, μια πράξη θεωρείται ζημιόγυνα και στην περίπτωση που έχει παραβεί τις αρχές της καλής πίστης. Βασικό στοιχείο της καλής πίστης είναι ο σεβασμός των ορίων της ελευθερίας και των δικαιωμάτων του κάθε προσώπου, αξίες οι οποίες προστατεύονται ρητά από το Σύνταγμα. Βασική λοιπόν προτεραιότητα αποτελεί το γεγονός του σεβασμού του κάθε ανθρώπου ο οποίος θα νοσηλευτεί σε ένα νοσοκομείο, χωρίς να παραβιάζεται η ελευθερία του αλλά και τα

δικαιώματά του. Παρατηρούμε δηλαδή ότι μια τέτοια ενέργεια μπορεί να οδηγήσει σε αρνητικές συνέπειες για τους πολίτες και να φέρει σε δυσάρεστη θέση τα εκτελεστικά όργανα ενός νοσοκομείου, καθώς η παραβίαση των δικαιωμάτων του ανθρώπου αποτελεί και αυτή μια σοβαρή παράβαση απ όλα τα επίπεδα.

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, η Ολομέλεια θέτει ως προϋπόθεση θεμελίωσης της ευθύνης από νόμιμες πράξεις την ιδιαίτερη και σπουδαία βλάβη «σε βαθμό ώστε να υπερβαίνει τα όρια που είναι κατά το Σύνταγμα ανεκτά προκειμένου να εξυπηρετηθεί ο σκοπός δημοσίου συμφέροντος στον οποίο αποβλέπει η δράση αυτή, σύμφωνα με την οικεία νομοθεσία». Παρατηρούμε λοιπόν, ότι η βλάβη οριοθετείται εκ νέου σε τέτοιο βαθμό ώστε να υπερβαίνει τα όρια του Συντάγματος που είναι ανεκτά. Στην περίπτωση ενός νοσοκομείου επομένως, μια τέτοια βλάβη καθίσταται ιδιαίτερη και σπουδαία, όταν κρίνεται έτσι από τις νομολογιακές εξελίξεις και όχι σε κάθε περίπτωση. Ακόμα, πρέπει να τονιστεί το γεγονός ότι αν σε ένα νοσοκομείο, οι πράξεις του προσωπικού να μην εξυπηρετούν το δημόσιο συμφέρον, αλλά ζημιώνουν τους ασθενείς τότε αυτοί θα πρέπει να απολαμβάνουν την αποζημίωσή του. Το ίδιο θα πρέπει να γίνεται και σε περίπτωση που κάποια υπόθεση που έλαβε χώρα σε νοσοκομείο υπέστη την ίδια αντιμετώπιση όσον αφορά την δικαστική αρχή. Δηλαδή, σε περίπτωση που κάποια απόφασή της ακολουθεί το δημόσιο συμφέρον, αλλά αφήνει στο έλεος του έναν ασθενή, τότε ο τελευταίος θα πρέπει να δεχτεί και την κατάλληλη αποζημίωση.

Γίνεται πλέον εμφανές από την παραπάνω ανάλυση ότι, με τις νέες νομολογιακές εξελίξεις ότι ευνοείται πολύ περισσότερο ο πολίτης σε σχέση με τα όργανα του νοσοκομείου. Είναι λογικό, το γεγονός ότι τα μέλη ενός νοσοκομείου κάνουν ότι περνά από το χέρι τους προκειμένου να ικανοποιήσουν τους ασθενείς του και να έχουν αυτοί την καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση. Υπάρχουν όμως φορές, που μπορεί να γίνουν σφάλματα τα οποία είτε να προέρχονται από νόμιμες πράξεις ή παραλείψεις, από παράνομες πράξεις ή παραλείψεις, όπως ακόμα και από παραβίαση της αρχής της καλής πίστης. Σε κάθε περίπτωση, ο ασθενής θα πρέπει να νιώθει ότι σε όποιο περιστατικό και αν του συμβεί, το κράτος μέσα από τις κινήσεις του, θα σταθεί στο ύψος των περιστάσεων και θα είναι δίκαιο απέναντί του.

Ακόμα, γίνεται σαφές ότι μέσα από αυτές τις νομολογιακές εξελίξεις, προσπαθεί να γίνει μια σύνδεση της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Ένωση ως κράτος

μέλος της. Οι παραπάνω νομολογικές εξελίξεις φαίνεται να έχουν ευρωπαϊκό χαρακτήρα, κάτι που διαφαίνεται από την ισορροπία που προσπαθούν να περάσουν ανάμεσα στον πολίτη και το Δημόσιο. Κατά καιρούς είχαμε δει ότι στην χώρα μας, περιστατικά τα οποία συνέβαιναν σε νοσοκομεία και τα οποία δεν είχαν την κατάλληλη δικαιοσύνη την οποία θα θέλαμε να δούμε για τους πολίτες-θύματα. Τώρα πια οι εξελίξεις αυτές είναι πιο ομαλοποιημένες με αυτές των κρατών μελών τη Ευρωπαϊκής ένωσης και έχουν έναν αέρα δικαιοσύνης και προστασίας του πολίτη, κάτι που μπορεί να βοηθήσει περισσότερο και να διευρύνει την έννοια της αστικής ευθύνης του νοσοκομείου.

Βιβλιογραφία

1. **Eisenmann, Ch., (1949)**, «Sur la derge d originalite du regime de la responsabilite extracontractuelle des personnes (collectivites) publiques», *Jurisclesseur Periodique*.
2. **Γώγος, Κ., (2005)**, «*Η δικαστική προσβολή παραλείψεων της διοίκησης*», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα.
3. **Δαγτόγλου, Δ. Π., (2012)**, «*Γενικό διοικητικό δίκαιο*», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα.
4. **Παπανικολαΐδου, Δ., (1982)**, «*Δίκαιον των διοικητικών πράξεων*», τεύχος Α', Πανεπιστημιακαί παραδόσεις, Θεσσαλονίκη.
5. **Παυλόπουλος, Π., (1989)**, «*Αστική ευθύνη του δημοσίου*», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα.
6. **Σοϊλεντάκης, Ν., (2014)**, «*Η αγωγή στη διοικητική δικονομία*», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα.
7. **Σπηλιωτόπουλος, Ε., (2011)**, «*Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*», 14^η έκδοση, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.
8. **Στασινόπουλου, Μ., (1950)**, «*Η Αστική ευθύνη του κράτους*», Ανατύπωση 1968, Αθήνα.
9. **Τεγόπουλος - Φυτράκης, (2004)**, «*Μικρό ελληνικό λεξικό*», 2^η έκδοση, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα.
10. **Φουντεδάκη, Κ., (2007)**, «*Ανθρώπινη αναπαραγωγή και αστική ιατρική ευθύνη*», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα.

11. Χρυσανθάκης Χ., Πανταζόπουλος, Π., (2006), «Εισηγήσεις Διοικητικού Δικαίου», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

12. Χρυσανθάκης, Χ., (2010), «Η αστική ευθύνη του Δημόσιου Νοσοκομείου», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.